

УДК 340.12

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.5>

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Волохов О.С.,

*кандидат юридичних наук,
докторант відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України
ORCID: 0009-0007-7559-3567*

Волохов О.С. Міжнародні стандарти у сфері боротьби з корупцією та їх вплив на ефективність національного законодавства.

Міжнародно-правові акти встановлюють єдине розуміння корупції та визначають стандарти її криміналізації, що унеможливорює викривлення або ж нівелювання окремих ознак корупції у законодавстві. Міжнародні стандарти у сфері боротьби з корупцією мають певну особливість. Деякі спеціалізовані стандарти розроблені МВФ та ГРЕКО, які передбачають чіткі зміни до антикорупційного законодавства держав-учасниць та використовують політичні та інші механізми впливу для їх імплементації, взагалі є міжнародними стандартами особливого роду (*sui generis*).

Вплив міжнародних стандартів боротьби з корупцією на ефективність законодавства здійснюється шляхом впровадження ефективних механізмів його реалізації (через діяльність антикорупційних органів) та запровадження напрямків розвитку правотворчості, формуванні ціннісних орієнтирів у її здійсненні. Особливу роль у забезпеченні ефективної дії антикорупційного законодавства відіграє Група держав проти корупції – ГРЕКО, яка, використовуючи процеси оцінки законодавства, допомагає виявити недоліки у національній антикорупційній політиці та спонукає держави до прийняття необхідних ефективних законодавчих, інституційних та практичних реформ.

Міжнародні стандарти боротьби з корупцією за способом їх впливу на ефективність національного законодавства можна розділити на: стандарти формування антикорупційної інфраструктури, які, зокрема, визначають діяльність антикорупційних органів держави; стандарти протидії корупційним проявам в законодавстві, які стосуються визначення напрямків для правотворчості та діяльності різних державних інституцій, повноважень посадових осіб та їх обов'язків.

Міжнародні стандарти боротьби з корупцією та її проявами покликані зрівняти можливості різних правових систем та забезпечити певний мінімальний рівень розвитку антикорупційного законодавства забезпечуючи його ефективність, а не лише формальне розроблення та прийняття. Такі стандарти, формалізовані в різних актах міжнародних організацій та міжнародних угодах не є гарантованим способом подолання корупції, адже вирішальним є рівень їх імплементації в національне законодавство, що свідчить про реальні наміри влади боротися з корупцією та протидіяти її проявам.

Ключові слова: міжнародні стандарти, корупція, ефективність законодавства, ГРЕКО, протидія корупції.

Volokhov O.S. International standards on combating corruption and their impact on the effectiveness of national legislation.

International legal acts establish a common understanding of corruption and define standards for its criminalization, making it impossible to distort or dilute individual signs of corruption in legislation. International standards in the field of combating corruption have a certain peculiarity. Some specialized standards developed by the IMF and GRECO, which provide for clear changes to the anti-corruption legislation of participating states and use political and other mechanisms of influence for their implementation, are generally international standards of a special kind (*sui generis*).

The impact of international anti-corruption standards on the effectiveness of legislation is achieved through the introduction of effective mechanisms for its implementation (through the activities of anti-corruption bodies) and the introduction of directions for the development of law-making, the formation of value orientations in its implementation. A special role in ensuring the effective implementation of anti-corruption legislation is played by a Group of States against Corruption - GRECO, using legislative evaluation processes, helps to identify deficiencies in national anti-corruption policies and encourages states to adopt necessary, effective legislative, institutional, and practical reforms.

International anti-corruption standards can be divided according to their impact on the effectiveness of national legislation into: standards for the formation of anti-corruption infrastructure, which, in

particular, determine the activities of state anti-corruption bodies; standards for countering corruption in legislation, which relate to determining directions for lawmaking and the activities of various state institutions, the powers of officials, and their duties.

International standards for combating corruption and its manifestations are designed to equalize the capabilities of different legal systems and ensure a certain minimum level of development of anti-corruption legislation, ensuring its effectiveness, not just formal development and adoption. Such standards, formalized in various acts of international organizations and international agreements, are not a guaranteed way to overcome corruption, because the decisive factor is the level of their implementation in national legislation, which demonstrates the real intentions of the authorities to fight corruption and counteract its manifestations.

Key words: international standards, corruption, effectiveness of legislation, GRECO, anti-corruption.

Постановка проблеми. Найчастіше корупція проявляється саме шляхом зловживання владою або службовим становищем, та є основною внутрішньодержавною причиною політичних та економічних криз. Загальновідомо, що термін «корупція» походить з латинського слова «*corrumpere*», що дослівно перекладається як «псувати» або «руйнувати», адже виникаючи навіть у певних суспільних відносинах, корупція фактично дестабілізує все суспільство та призводить до руйнування моральних цінностей та правосвідомості в ньому.

Варто розділити думку С. Шила, який вважає, що корупція не лише підриває демократію і верховенство права, а також призводить до порушень прав людини, зниження якості життя [1, с. 87]. В цьому ж аспекті варто зазначити, що вчені окремо виділяють політичну корупцію, яка передбачає маніпулювання законодавством та законодавчими процедурами, створення корупціогенних законів та підзаконних актів, що зумовлює найбільші ризики для функціонування держави та її механізмів. Політична корупція має багато проявів: від прямого впливу на правотворчість до маніпуляцій під час виборчого процесу, що також суттєво послаблює демократичні інститути. Втім закони, які містять очевидні корупційні ризики, мають все рівно виконуватися, а отже сам лише факт їх існування підриває довіру до всього законодавства та держави з боку суспільства. Навіть окремі факти корупціогенності законів впливають на ефективність всього законодавства.

Як справедливо стверджує Л. Пескуллі, закон повинен відповідати цінностям і принципам, втіленим у верховенстві права, і бути ефективним. Невідповідність закону таким стандартам призводить до ерозії верховенства права і відкриває двері для корупційних практик [2, р. 4].

Наразі протидія корупції та її проявам лишається пріоритетом для правової політики будь-якої сучасної держави, яка дотримується принципів демократичного розвитку. В умовах глобалізації боротьба з цим явищем потребує узгоджених дій на міжнародному рівні, що зумовило формування комплексної системи міжнародних стандартів. Адже чинники успішної протидії корупції давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою, а у міжнародно-правових актах як універсального, так і регіонального характеру вироблено правові норми, керівні правила і принципи, які необхідно або ж рекомендовано втілювати в національне антикорупційне законодавство [3, с. 49].

Сформовані таким чином міжнародні стандарти у сфері протидії корупції передбачають мінімальний рівень вимог до антикорупційного законодавства, а сам факт їх дотримання та імплементації свідчить про реальні наміри влади боротися з корупцією та протидіяти її проявам. Такі стандарти не лише визначають загальні принципи антикорупційної політики демократичних держав, а й загалом сприяють гармонізації національних правових систем, забезпечуючи підвищення прозорості та підзвітності органів влади.

Важливі аспекти формування та розвитку антикорупційного законодавства шляхом впровадження міжнародних стандартів висвітлюються такими ученими В. Задорожнім, О. Сачко, Л. Пескуллі, О. Хорошун, С. Шила та іншими. Однак питання впровадження міжнародних стандартів у сфері боротьби з корупцією для забезпечення ефективності законодавства поки що не систематизовані і розроблені не в повному обсязі.

Мета статті – дослідження міжнародних стандартів у сфері боротьби з корупцією, їх особливостей та механізмів імплементації для забезпечення ефективності національного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Міжнародні стандарти протидії корупції сформувалися не так давно. Їх виникнення зумовлено активним розвитком так званої «транскордонної корупції», яка становить серйозні виклики та ризики для економічної безпеки держав та сприяє розвитку політичної корупції. Глобалізація відкрила кордони для руху капіталів, а разом з ним активізувала такі негативні фактори, як: підкуп іноземних посадових осіб, відмивання грошей через міжнародні фінансові системи тощо.

Досліджуючи міжнародні стандарти протидії корупції варто почати з того, що поняття «міжнародні стандарти» переважно застосовується в контексті стандартів ООН в сфері прав людини, які містяться в обов'язкових конвенціях, угодах ООН та рекомендаційних актах, прийнятих в рамках роботи Ради Європи. Проте сучасна західна доктрина міжнародного права взагалі стирає грань між міжнародними стандартами та актами м'якого права, тобто рекомендаціями та звітами міжнародних організацій.

Наприклад, Дж. Дугард вказує, що регулювання міждержавних відносин «виходить за межі вузького позитивістського сприйняття міжнародного права і включає в себе м'яке право, в тому числі стандарти та рекомендації міжнародних організацій, що встановлюють міжнародні стандарти, а також конференції та правила, прийняті недержавними суб'єктами» [4, р. 225].

Міжнародні стандарти у сфері боротьби з корупцією мають певну особливість. Деякі спеціалізовані стандарти розроблені МВФ та ГРЕКО, які передбачають чіткі зміни до антикорупційного законодавства держав-учасниць та використовують політичні та інші механізми впливу для їх імплементації, взагалі є міжнародними стандартами особливого роду (*suī generis*). Їх дотримання, ратифікації чи імплементація не має жодного відношення до Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, але їх вплив на національні правові системи є значно більшим ніж вплив норм міжнародного права (*jus cogens*) на формування законодавства. Наприклад, Європейська Комісія постійно наголошує, що нехтування рекомендаціями у звітах про оцінку ГРЕКО є неприпустимим, а МВФ формує чіткі маяки для здійснення реформ законодавства із врахуванням рекомендацій ГРЕКО.

1. Міжнародні документи, які формалізують основні міжнародні стандарти боротьби з корупцією.

Наразі в рамках діяльності різних міжнародних організацій прийнято низку міжнародно-правових актів щодо боротьби з корупцією та її проявами. До них можна віднести наступні:

1. Міжамериканська конвенція проти корупції, прийнята Організацією американських держав (ОАД, 1996 р.);
2. Конвенція проти корупції за участю державних службовців Європейських співтовариств або посадових осіб держав-членів Європейського Союзу (ЄС, 1997 р.);
3. Конвенція про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних ділових операціях (Організація економічного співробітництва та розвитку, 1997 р.);
4. Керівні принципи боротьби з корупцією, які було прийнято Комітетом міністрів Ради Європи 6 листопада 1997 року (Резолюція (97) 24 прийнята на 101 сесії Комітету міністрів РЄ)
5. Конвенція Ради Європи (1999b) про кримінальну відповідальність за корупцію;
6. Конвенція Ради Європи (1999a) про цивільну відповідальність за корупцію, набула чинності у 2003 р.;
7. Конвенція ООН (2003) проти корупції;
8. Конвенція Африканського Союзу (2003) про запобігання та боротьбу з корупцією, набула чинності у 2006 році;
9. Антикорупційна конвенція Ліги арабських держав (2010) тощо.

Серед цих міжнародних угод, найбільш поширеною є Конвенція ООН проти корупції (2003 р.), що об'єднує 172 держави. Ця Конвенція визначає криміналізацію корупційних діянь, передбачає заходи щодо запобігання корупції в державному та приватному секторах, налагодження міжнародного співробітництва у цій сфері, а також технічну допомогу, обмін інформацією та моніторинг її виконання. Згідно статті 20 Конвенції ООН проти корупції, країни-учасниці мають криміналізувати незаконне збагачення, що визначається як значне перевищення активами посадовця його законних доходів, яке він не може пояснити. Конвенція також посилює міжнародне співробітництво у сфері розслідування корупційних злочинів та надає ефективні юридичні механізми щодо повернення активів.

Змістовним міжнародно-правовим актом є Керівні принципи боротьби з корупцією, які було прийнято Комітетом міністрів Ради Європи 6 листопада 1997 року та визначено 20 принципів для боротьби з корупцією, які мають бути імplementовані державами-членами до національного законодавства та практики. Фактично ці 20 принципів, розроблені Мультидисциплінарною групою по корупції (GMC), формують міжнародні стандарти правотворчості РЄ щодо створення та впровадження ефективного антикорупційного законодавства.

Найважливішим, із вищевказаних принципів, було в подальшому надано юридичної сили шляхом включення до конвенцій, які мають обов'язковий, а не рекомендаційний характер.

Так, у 2002 році набула чинності Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (CETS № 173), яка була ратифікована Україною 18 жовтня 2006. Сторони цієї конвенції зобов'язані переслідувати всі форми активної та пасивної корупції, відмивання доходів, одержаних шляхом вчинення

корупційних злочинів, протидіяти бухгалтерським правопорушенням, пов'язаним з корупційними злочинами. Крім того, сторони мають надавати взаємну допомогу та задовольняти запити про екстрадицію.

Друга, Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією (CETS № 174) набула чинності в 2003 році та була ратифікована Україною 16 березня 2005 року. Сторони цієї Конвенції зобов'язані передбачити у своєму національному законодавстві ефективні засоби правового захисту для осіб, які зазнали шкоди внаслідок корупційних дій, жертви повинні мати можливість захистити свої права та інтереси, включаючи можливість отримати компенсацію за завдану шкоду. Конвенція стосується питань бухгалтерського обліку, аудиту, визначення меж відповідальності, збирання доказів, захисту працівників, які повідомляють про корупцію, міжнародного співробітництва тощо [5].

Наразі подальша імплементація міжнародних стандартів у сфері боротьби з корупцією є важливою складовою формування глобального антикорупційного порядку, а також необхідною умовою ефективної боротьби з корупцією на національному рівні. Аналіз показує, що практично всім державам притаманна фрагментарність імплементованих положень міжнародних актів, їх вибіркового характеру у законодавстві, що значно знижує успішність реалізації права на захист від корупції [6, р. 285].

2. Діяльність Групи держав проти корупції (ГРЕКО) в контексті створення та імплементації міжнародних стандартів протидії корупції

Особливу роль у забезпеченні ефективної дії антикорупційного законодавства серед держав Європи відіграє Група держав проти корупції – ГРЕКО¹ (надалі – ГРЕКО). Цю організацію було створено з метою покращення спроможності держав-членів боротися з корупцією шляхом контролю за дотриманням антикорупційних стандартів РЄ, використовуючи процеси оцінки законодавства. ГРЕКО допомагає виявити недоліки у національній антикорупційній політиці та спонукає держави до прийняття необхідних ефективних законодавчих, інституційних та практичних реформ [7, с. 17].

Відповідно до ст. ст. 1, 2 Статуту ГРЕКО, метою Організації є вдосконалення компетентності її членів у боротьбі з корупцією для вжиття заходів через динамічний процес спільного оцінювання методів проведення й однакового впливу згідно з їхніми зобов'язаннями в цій сфері. Для досягнення своєї статутної мети ГРЕКО здійснює нагляд за дотриманням Керівних принципів боротьби з корупцією, які прийняті Комітетом міністрів Ради Європи 6 листопада 1997 року; спостерігає за впровадженням міжнародних законодавчих документів, прийнятих відповідно до Програми дій боротьби з корупцією, згідно з положеннями, які містяться в цих документах [8].

Втім ГРЕКО не лише допомагає виявити недоліки у національній антикорупційній політиці, але також спонукає держави до прийняття необхідних ефективних законодавчих, інституційних та практичних реформ. Усі члени цієї Організації беруть участь у процедурах оцінки та процедурах оцінки відповідності. Процес моніторингу ГРЕКО складається із горизонтального оцінювання (всі держави оцінюються під час раундів оцінки), що завершується наданням рекомендацій щодо необхідних законодавчих, інституційних та практичних реформ та власне процедури виконання, метою якої є надання оцінки заходам, яких держави вживають для імплементації рекомендацій [7, с. 17].

Звіти ГРЕКО та передбачені в них стандарти та рекомендації не мають обов'язкового характеру для держав-членів, включаючи Україну, адже є актами м'якого права (soft law). Проте їх виконання та врахування в антикорупційній політиці є основою для формування сучасного та ефективного антикорупційного законодавства, що є умовою для подальшої співпраці України із Європейським Союзом та Міжнародним валютним фондом.

Так, Перший раунд оцінки України (2000–2002 рр.) стосувався незалежності, спеціалізації та засобів національних органів, які займаються профілактикою та боротьбою з корупцією. Другий раунд оцінки (2003–2006 рр.) вже зосереджувався на виявленні, вилученні та конфіскації доходів отриманих корупційним шляхом, попередження та виявлення корупції в державному управлінні та запобігання використанню юридичних осіб (корпорацій тощо) для приховання корупції. Третій раунд оцінки (розпочатий у січні 2007 р.) стосується відповідності законодавства вимогам передбаченим Кримінальною конвенцією про боротьбу з корупцією (ETS 173) та прозорості фінансування партій. Четвертий раунд оцінки (розпочатий у січні 2013 р.) присвячений запобігання корупції щодо депутатів парламенту, суддів та прокурорів. П'ятий раунд (розпочатий у січні 2019 р.) стосується запобігання корупції та сприяння доброчесності в центральних органах влади та правоохоронних органах.

¹ Група держав проти корупції (ГРЕКО, англ. GRECO) була заснована Радою Європи у 1999 році для моніторингу виконання державами стандартів у боротьбі з корупцією, розроблених організацією. ГРЕКО є розширеною частковою угодою (enlarged partial agreement) Ради Європи. Нині до Групи держав проти корупції входять 48 європейських держав, Сполучені Штати Америки та Казахстан

Таким чином, ГРЕКО самостійно, в рамках затверджених раундів оцінки, визначає пріоритетні напрями реформування антикорупційного законодавства України та формує відповідні рекомендації щодо підвищення його ефективності на підставі зібраної інформації.

24 березня 2023 року ГРЕКО було затверджено Звіт щодо четвертого раунду оцінки України, який було присвячено запобіганню корупції щодо депутатів парламенту, суддів та прокурорів. Організація відзначила виконання Україною ряду рекомендацій та вказала, що 16 з 31 рекомендації не було виконані або ж були виконані частково. У своєму звіті ГРЕКО рекомендує Україні закінчити розробку кодексу поведінки членів парламенту із врахування можливого конфлікту інтересів та запровадити правила взаємодії членів парламенту із лобістами та іншими особами, які прагнуть вплинути на законодавчий процес.

Більш негативно оцінено успіхи України у виконанні рекомендацій ГРЕКО, що стосуються діяльності суддів та прокурорів. Так, пропонується переглянути наміри зменшення кількості органів, залучених до призначення суддів та надати більш чітке визначення завдань і повноважень Громадської ради доброчесності. Також Україна не врахувала рекомендації ГРЕКО щодо практичних питань відводу суддів та можливості подальшого оскарження судових рішень про відвід або відмову у відводі судді. Не були враховані рекомендації щодо необхідності періодичної оцінки діяльності суддів на основі попередньо встановлених, єдиних та об'єктивних критеріїв щодо їхньої роботи. Організація також запропонувала Україні більш чітко визначити дисциплінарні правопорушення, пов'язані з поведінкою суддів у законодавстві.

Щодо діяльності прокурорів, то ГРЕКО рекомендувала законодавчо запровадити періодичну оцінку діяльності прокурорів у прокуратурі за участю їх органів самоврядування та на основі попередньо встановлених та об'єктивних критеріїв. Також слід запровадити систему випадкового розподілу справ між окремими прокурорами на основі детальних і об'єктивних попередньо встановлених критеріїв [9].

22 листопада 2024 року ГРЕКО затвердило Доповнення до другого звіту-оцінки відповідності, який було прийнято на 98-й пленарній сесії ГРЕКО. У цьому Доповненні оцінюються заходи, вжиті для виконання Україною рекомендацій оціночного звіту четвертого раунду, присвяченого «запобіганню корупції серед народних депутатів, суддів і прокурорів».

Так, ГРЕКО позитивно відзначили прийняття Закону України № 3384-IX від 20 вересня 2023 року, який повністю відновив обов'язкове декларування активів та повноваження Національного агентства з питань запобігання корупції здійснювати функції у сфері фінансового контролю; створення проєкту Етичного кодексу поведінки народних депутатів України; ухвалення Закону України «Про лобіювання»; завершення процесу призначення членів Вищої ради правосуддя (ВРП) та Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС) тощо. Проте ГРЕКО відзначає невиконання Україною Рекомендації XXVI про створення системи автоматизованого розподілу справ прокурорам на основі заздалегідь встановлених чітких і об'єктивних критеріїв, зокрема, критерію спеціалізації. Також акцентується увага на невиконанні Рекомендації XXIX про створення чітких формулювань дисциплінарних проступків, які стосуються поведінки прокурорів і дотримання ними етичних норм та розширення переліку доступних дисциплінарних стягнень із метою підвищення їхньої пропорційності та ефективності.

Значна кількість рекомендацій ГРЕКО виконані частково, тобто триває процес прийняття та узгодження відповідного законодавства з метою імплементації рекомендацій Організації. У цілому ГРЕКО позитивно оцінило прогрес України у впровадженні антикорупційних реформ, що є важливим кроком у зміцненні прозорості, верховенства права та зближенні з ЄС [10].

Наступне оцінювання виконання рекомендацій ГРЕКО заплановане на 2026 рік, що дає час коригувати внутрішньодержавну політику для виконання Рекомендації XXVI та Рекомендації XXIX, які стосуються досудового розслідування та прокуратури.

Виконання рекомендацій, передбачених у Звітах ГРЕКО щодо України, є пріоритетним напрямком реформування національного антикорупційного законодавства з метою підвищення його ефективності, адже врахування цих рекомендацій сприятиме попередженню корупційних проявів, свідчитиме про врахування міжнародних антикорупційних стандартів у антикорупційній політиці України [7, с. 18-19].

3. Ефективність законодавства та міжнародні стандарти у сфері боротьби з корупцією

Міжнародно-правові акти встановлюють єдине розуміння корупції та визначають стандарти її криміналізації, що унеможливорює викривлення або ж нівелювання окремих ознак корупції у законодавстві. Міжнародні стандарти трактують корупцію як: будь-яке корисливе зловживання службовими повноваженнями в державному, муніципальному чи приватному секторах. Це охоплює різні форми підкупу посадових осіб, які виконують управлінські функції, та інші незаконні дії, вчинені ними з метою отримання особистої вигоди.

Натомість існують різні форми впливу міжнародних стандартів у сфері боротьби з корупцією на формування ефективного законодавства, які стосуються як власне боротьби із корупцією, так і попередження корупційних ризиків.

О. Сачко та О. Хорошун виділяють такі ключові аспекти боротьби із корупцією, закріплені у міжнародних стандартах:

1. Незалежність антикорупційних органів. Автономія забезпечує прозорість процесів і знижує ризик політичного тиску.

2. Міжнародна співпраця. Координація між країнами дозволяє ефективніше боротися з транснаціональними корупційними схемами.

3. Професійна підготовка кадрів. Підвищення кваліфікації працівників антикорупційних органів зменшує ризик помилок і підвищує результативність розслідувань.

4. Захист викривачів. Механізми захисту інформаторів створюють додаткові умови для виявлення корупційних схем.

5. Використання сучасних технологій. Аналітичні програми, моніторинг фінансових операцій і цифровий контроль допомагають швидко виявляти порушення [11, с. 114].

Тобто, основні міжнародні стандарти у цій сфері стосуються саме діяльності антикорупційних органів, які мають протидіяти корупції, здійснювати розслідування корупційних правопорушень. Окрему групу стандартів формують акти міжнародних організацій, які вказують на напрямки формування правової політики, перспективні шляхи розвитку антикорупційного законодавства для попередження корупційних правопорушень та недопущення корупційних ризиків.

При цьому, вплив міжнародних стандартів боротьби з корупцією на ефективність законодавства здійснюється шляхом впровадження ефективних механізмів його реалізації (через діяльність антикорупційних органів) та запровадження напрямків розвитку правотворчості, формуванні ціннісних орієнтирів у її здійсненні.

Враховуючи вищевикладене, міжнародно-правові стандарти боротьби з корупцією за способом їх впливу на ефективність національного законодавства можна розділити на:

- Міжнародні стандарти формування антикорупційної інфраструктури, які, зокрема, визначають діяльність антикорупційних органів держави;
- Міжнародні стандарти протидії корупційним проявам в законодавстві, які стосуються визначення напрямів для правотворчості та діяльності різних державних інституцій, повноважень посадових осіб та їх обов'язків тощо.

Висновки. Корупція дійсно стає глобальним явищем, про що свідчить її поширення у різних країнах та на різних рівнях влади. Протидія корупції та її проявам лишається пріоритетом для правової політики будь-якої сучасної держави, яка дотримується принципів демократичного розвитку.

Міжнародні стандарти боротьби з корупцією та її проявами покликані зрівняти можливості різних правових систем та забезпечити певний мінімальний рівень розвитку антикорупційного законодавства забезпечуючи його ефективність, а не лише формальне розроблення та прийняття. Такі стандарти, формалізовані в різних актах міжнародних організацій та міжнародних угодах не є гарантованим способом подолання корупції, адже вирішальним є рівень їх імплементації в національне законодавство, що свідчить про реальні наміри влади боротися з корупцією та протидіяти її проявам.

Міжнародні стандарти у сфері боротьби з корупцією, які передбачають чіткі зміни до антикорупційного законодавства держав-учасниць та використовують політичні та інші механізми впливу для їх імплементації можна вважати міжнародними стандартами особливого роду (*sui generis*). Їх дотримання, ратифікації чи імплементація не має жодного відношення до Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, але їх вплив на національні правові системи є значно більшим ніж вплив норм міжнародного права (*jus cogens*) на формування законодавства.

За способом впливу на ефективність національного законодавства міжнародні стандарти у сфері боротьби з корупцією можна розділити на: міжнародні стандарти формування антикорупційної інфраструктури, які, зокрема, визначають діяльність антикорупційних органів держави; міжнародні стандарти протидії корупційним проявам в законодавстві, які стосуються визначення напрямів для правотворчості та діяльності різних державних інституцій, повноважень посадових осіб та їх обов'язків тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шило С.М. Особливості застосування законодавства щодо запобігання корупції в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2022. Випуск 74: частина 2. С. 86–93. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.74.48>.

2. Pasculli L. Foreign Investments, the Rule of Corrupted Law and Transnational Systemic Corruption in Uganda's Mineral Sector. *Trade, Investment and the Rule of Law*, Edward Elgar Publishing, 2020. URL: <https://ssrn.com/abstract=3786197>.
3. Задорожній О.В. Міжнародно-правові стандарти боротьби з корупцією. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф. (Київ, 9 груд. 2016 р.)*. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. С. 49–55. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/24d5bdf2-0286-45e8-bcbb-53bdc07e75d6/content>.
4. Dugard SC John The choice before us: International law or a 'rules-based international order'?. *Leiden Journal of International Law*. 2023. N 36. P. 225. URL: <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/7BEDE2312FDF9D6225E16988FD18BAF0/S0922156523000043a.pdf/the-choice-before-us-international-law-or-a-rules-based-international-order.pdf>.
5. Fight against Corruption – and GRECO URL: <https://www.europewatchdog.info/en/partial-agreements/corruption>.
6. Topchii V., Zadereiko S., Didkivska G., Bodunova O., Shevchenko D. INTERNATIONAL ANTI-CORRUPTION STANDARDS. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2021. N 5, Vol 7. P. 277–286. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/download/1583/1602>.
7. Волохов О.С. Вплив групи держав проти корупції (греко) на формування ефективного антикорупційного законодавства в Україні. *Актуальні питання юридичної науки в дослідженнях молодих вчених: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції до Дня науки (м. Київ, 17 травня 2024 р.)*. Київ, 2024. С. 16–19. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-452-1-6>.
8. Статут Групи держав з боротьби з корупцією (GRECO) від 5 травня 1998 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_144.
9. Addendum To The Second Compliance Report. Fourth Evaluation Round. *Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors Ukraine* URL: <https://rm.coe.int/grecorc4-2024-15-final-eng-add-to-the-2nd-compliance-report-ukraine-pu/1680b45887>.
10. Interim Compliance Report Ukraine Adopted by GRECO at its 93rd Plenary Meeting (Strasbourg, 20–24 March 2023). URL: <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680aaa790>.
11. Сачко О.В., Хорошун О.В. Міжнародні стандарти та досвід зарубіжних країн забезпечення ефективності розслідування корупційних кримінальних правопорушень. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2024. № 4 (86). С. 112–116. URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2024/19.pdf.